

HET UTRECHTSCH E R A P P O R T

DOOR

Dr. TH. DENTZ.

There is some soul of goodness in things evil,
Would men observingly distil it out.

Shakespeare, King Henry V.

De staking van de studenten in de Tandheelkunde aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, heeft deze goede zijde gehad, dat de heer Heemskerck, destijds Minister van Binnenlandsche Zaken, er toe heeft kunnen besluiten de hoog noodige reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs onder handen te nemen.

Zoals in de toelichting van het door Z.Exc. ingediende wetsontwerp blijkt, viel er eene keuze te doen tusschen drie systemen:

- 1°. dat tot de praktijk van de tandheelkunde alleen zal worden toegelaten hij, die de volledige medische studie volbracht heeft;
- 2°. dat de aanstaande tandarts eerst tot de tandheelkundige studie zal worden toegelaten, na aflegging van het tweede natuurkundig examen, of wel van het candidaats-examen in de geneeskunde;
- 3°. wordt aanbevolen een beperkte medische voorstudie vermengd met praktische lessen, en gevolgd door de zuiver praktische studie.

Intusschen was de heer Rink den heer Heemskerk als Minister van Binnenlandsche Zaken opgevolgd, en kreeg ik van hem eene mededeeling van den volgende inhoud:

's Gravenhage, 11 Augustus 1905.

Ik heb de eer U mede te deelen, dat bij mij het voor-nemen bestaat eene commissie te benoemen, aan welke zal worden opgedragen het voorbereiden van voorstellen tot wijziging der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandmeester, alsmede het ontwerpen van een programma van eischen voor een nieuw tandheelkundig instituut bij de Rijks-Universiteit te Utrecht.

Aangenaam zal het mij zijn te vernemen, of gij bereid zijt het lidmaatschap dier Commissie te aanvaarden.

*De Minister van Binnenlandsche Zaken,
voor den Minister,*

De Secretaris-Generaal,

HUBER,

I. S.-G.

Mijn antwoord was natuurlijk, dat ik zeer gaarne deel zou uitmaken dier commissie. Hierop kreeg ik de volgende missive:

s Gravenhage, 3 September 1906.

Met betuiging van mijne ingenomenheid met Uwe be-reidverklaring om in de nevensvermelde Commissie zit-ting te nemen heb ik de eer U hierbij te doen toekomen een afschrift van mijne beschikking tot instelling van die Commissie.

Omtrent dag en plaats van eerste samenkomst zult gij

van den voorzitter der Commissie de noodige oproeping ontvangen.

*De Minister van Binnenlandsche Zaken,
voor den Minister,*

*De Secretaris-Generaal,
HUBER,*

I. S.-G.

Het afschrift luidde:

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
heeft goedgevonden,

1°. in te stellen eene Commissie, aan welke wordt opgedragen het voorbereiden van voorstellen tot wijziging der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandmeester en tot reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs aan de Rijksuniversiteit te Utrecht;

2°. te benoemen:

tot lid en voorzitter der Commissie: dr. H. Zwaardemaker, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht,

en tot leden:

dr. Th. Dentz, lector aan de Rijksuniversiteit te Utrecht,

John E. Grevers, privaat-docent aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam,

A. A. H. Hamer, voorzitter van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, te Amsterdam,

J. M. Klinkhamer, voorzitter van de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen, te 's Gravenhage,

dr. F. A. Meijer, voorzitter van het Nederlandsch Mondheelkundig Genootschap te Amsterdam,

3°. te bepalen, dat de Commissie zitting zal houden te Utrecht.

Afschrift dezer zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer en aan elk der benoemden.

's Gravenhage, 3 September 1906.

Overeenkomstig de geparafeerde minuut,

De Secretaris-Generaal,

HUBER,

I. S.-G.

Het initiatief tot reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs was evenwel niet uitgegaan van den heer Heemskerk, doch van wijlen Minister Kuiper, die onder dagteekening van 3 Maart 1905 de volgende missive verzond aan den heer L. Frank, secretaris van de Commissie uit het Tandheelkundig Genootschap, te Rotterdam:

Ik heb de eer U mede te deelen, dat ik voornemens ben de vestiging van een zelfstandig tandheelkundig instituut, dat aan de eischen van den tegenwoordigen stand der wetenschap voldoet, in een der Rijks-Universiteitssteden in overweging te nemen.

Aangenaam zal het mij wezen schriftelijk door U te worden ingelicht:

1°. of, naar Uw oordeel, vestiging van dat Instituut te Utrecht voorkeur verdient, en zoo ja, of alsdan het thans te Utrecht in gebruik zijnde gebouw voor tandheelkundig onderwijs voldoende is, en zoo neen, welke eischen eventueel aan een nieuw gebouw zijn te stellen;

2°. of de thans aldaar voorhanden hulpmiddelen en verzamelingen voor het tandheelkundig onderwijs voldoende zijn, en zoo neen, welke hulpmiddelen en verzamelingen eventueel zullen moeten worden aangeschaft, zoowel in eens als jaarlijks;

3°. of het Instituut met de Universiteit in verbinding zal zijn te zetten, en zoo ja, op welke wijze.

Tevens zal ik er prijs op stellen van U eene globale raming van de kosten van eene reorganisatie van het tandheekkundig onderwijs te ontvangen, alsmede een schets op welke wijze de examens, de toelating daartoe en het onderwijs zullen kunnen worden geregeld.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

De Commissie uit het Tandheekkundig Genootschap, bestaande uit de heeren Dr. C. L. G. Becht, L. Frank (Secretaris), A. A. H. Hamer, Dr. C. van der Hoeven en C. Witt-haus, gaf op de vragen door den heer Kuyper gesteld, de volgende antwoorden:

Ad primum. A. Van de Rijks-Universiteiten verdient Utrecht beslist de voorkeur.

B. Het thans te Utrecht in gebruik zijnde Tandheekkundig Instituut is onvoldoende. Door uitbreiding zou het voldoende gemaakt kunnen worden.

Ad secundum. De thans te Utrecht voorhanden hulpmiddelen en verzamelingen zijn voor het Tandheekkundig Onderwijs onvoldoende. De Commissie voegt hierbij een lijst van hetgeen naar globale raming in eens en jaarlijks zal moeten worden aangeschaft, om aan de eischen van goed ingericht Tandheekkundig Onderwijs te voldoen.

Ad tertium. Het Tandheekkundig Instituut is met de Universiteit in verbinding te zetten door:

1°. de adspirant Tandheekkundige Studenten bij de Medische Faculteit te doen inschrijven;

2°. het Tandheekkundig Onderwijs te doen verstrekken door Professoren der Medische Faculteit, waaronder de te benoemen Tandheekkundige Professoren gerekend behooren te worden;

3°. de Tandheelkundige Examen-Commissiën te doen bestaan uit Tandheelkundige en Medische specialiteiten.

De kosten van een reorganisatie van het Tandheelkundig Onderwijs zullen, naar de raming der Commissie, bedragen: voor verbouwing, enz. f 30660.—, en voor jaarlijks f 14250.—.

Verder worden besproken: de tandheelkundige examina; een studieplan voor het tandheelkundig onderwijs, o.a. de indeeling in een eerste, tweede, derde en vierde jaar. Voorts welke collegies de student in de tandheelkunde zal hebben te volgen, uitgaande van de medische faculteit, enz. enz.

De vraag is gewettigd hoe Minister Kuyper er toe kwam de inderdaad ingrijpende reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs te aanvaarden. Tijdens mijn lectoraat kregen wij op de kliniek in de Wittevrouwenstraat het bezoek van den heer Kuyper, die in gezelschap van wijlen Jhr. Mr. Roëll, President-Curator aan onze Universiteit, eenige universiteitsgebouwen kwam inspecteeren. De Paaschvacantie van het jaar 1904 was pas ingetreden, en ik noodigde alle beschikbare studenten tegenwoordig te willen zijn, opdat de Minister van de bekrompen gelegenheid voor arbeid enz. kennis kon nemen. Z. Exc. meende inderdaad, dat wij het wel erg benauwd hadden. De omstandigheid, dat hij zelf een zoon had die voor tandarts studeerde, zal voor zijne gunstige beschikking waar hij trouwens in de Tweede Kamer der Staten-Generaal hartelijke woorden gesproken heeft, invloed gehad hebben.

In het najaar van 1908 werden wij door Prof. Zwaardemaker ter vergadering opgeroepen, die in een der lokalen van het Universiteitsgebouw werd gehouden.

Aan de opdracht om één nieuw tandheelkundig instituut te ontwerpen, hebben wij ook tal van vergaderingen gewijd, waarvan het mij evenwel onnoodig voorkomt hiervan nadere mededeeling te doen. Ik weet niet meer hoeveel bijeenkomsten wij hadden, doch de slotsom waartoe wij kwamen, was de volgende:

Utrecht, 30 Januari 1907.

Excellentie!

De Commissie, door Uwe Excellentie, bij besluit van 3 September 1906, No. 1.1993¹ Afd. Onderwijs ingesteld, aan welke wordt opgedragen het voorbereiden van voorstellen tot wijziging der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandmeester, en tot reorganisatie van het tandheeskundig onderwijs aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, heeft de eer U, als resultaat harer besprekingen, het volgende mede te deelen:

De Commissie was het hierover eens, dat het vigeerend theoretisch tandheeskundig examen zelfs aan de meest bescheiden eischen niet voldoet. Zij had dus te onderzoeken welke wijzigingen dat examen heeft te ondergaan en welke voorbereidende studiën daartoe moeten worden aangewezen.

Al aanstonds werd door een der leden de meening verdedigd, dat alleen het diploma als arts bevoegdheid mocht geven tot het uitoefenen der tandheeskundige praktijk, en dit wel op gronden in de eerste bijlage tot dit rapport samengevat. Die meening vond bij geen van de medeleden ondersteuning, wijl men overwoog:

1°. dat het arts-diploma, zooals het arts-examen thans is ingericht, geen waarborg is voor voldoende tandheeskundige kennis en bedrevenheid;

2°. dat werd het arts-examen ingericht zooals het dan behoorde, de voorbereidende studie van 7 jaren verlengd, en dus op 9 jaren gesteld zou moeten worden;

3°. dat een studietijd van 9 jaren de financieele krachten der meeste studeerenden echter op eene te zware proef zou stellen;

4°. dat het arts-examen, zooals het thans is ingericht, voor den tandheeskundige te weinig bevat, maar zooals het dan zou worden ingericht voor den tandheeskundige overbodigheden, dus te veel zou bevatten; en

5°. dat de techniek der moderne operatieve en prothetische tandheeskunde, voor den tandarts onontbeerlijk, liefst moet worden aangeleerd op jeugdigen leeftijd, — wat niet zou plaats hebben, kwam die oefening eerst in het achtste van de negen studie jaren.

Artikel 9 der Wet van 25 December 1878 (Staatsblad No. 222), houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts, tandmeester, apotheker, vroedvrouw en apothekersbediende, zooals die is aangevuld en gewijzigd bij de wetten van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 103), 26 October 1889 (Staatsblad No. 137) en 12 December 1892 (Staatsblad No. 261), stelt de volgende eischen voor het theoretisch tandheeskundig examen: *a.* De ontleedkunde van de tanden, de tandkassen en het tandvleesch; *b.* de physiologie dezer deelen; *c.* de gezondheids-, ziekte- en geneesleer dezer deelen, daaronder begrepen de onderkenning der ziekten van de tanden, de tandkassen en het tandvleesch, waarvan de oorzaak algemeen is of in andere deelen zetelt; *d.* de geneesmiddelleer en de recepteerkunde, voor zooveel noodig tot het voorschrijven van de plaatselijke geneesmiddelen bij de ziekten der genoemde deelen.

Nu wordt er in deze wet geene melding van gemaakt, dat de candidaat-tandarts bekend moet zijn met de leer der aseptis en antisepsis. De noodzakelijkheid, dat de tandarts, evenzeer als de arts, zich in deze leer geheel tehuis gevoele, behoeft geen nader betoog.

„Slecht toegepaste aseptis kan meer bederven dan de meest ingenieus uitgevoerde operatie in staat is goed te maken.”

Doch de kennis dier leer eischt de kennis der bacteriologie, en voor die zijn alweder de algemeene botanie, de biologie, de scheikunde en de natuurkunde onmisbaar.

„Dan mag de patient aan zijn tandheeskundige de eischen stellen, dat deze bloedingen weet te bestrijden en de locale anaesthesie volkomen beheerscht.” Zonder de eigenschappen van het bloed te kennen, de hartswerking te hebben geleerd, de physiologie der ademhaling nader te hebben nagegaan,

zal hij die schijnbaar zoo eenvoudige hulp niet doeltreffend kunnen toepassen.

Verder is het den tandarts, heeft hij de physiologie van het zenuwstelsel niet bestudeerd, onmogelijk de zenuwverschijnselen der irradiatie en der reflexen te verklaren, en zoo ergens, dan komen juist op zijn gebied die verschijnselen buitengewoon vaak voor. En toch spreekt onze wet (onder *a* en *b*) alléén van de ontleedkunde en de physiologie van de tanden, de tandkassen en het tandvleesch, alsof de physiologie van een enkele groep zenuwen, onafhankelijk van die van het geheele lichaam, bestudeerd en begrepen kon worden.

Voorts wordt onder *c.* over de ziekteleer „dezer deelen” gesproken. De ziekteleer eischt, in de eerste plaats, de kennis der ontstekingsleer. Die kennis kan voor den tandarts geen andere zijn dan voor den arts. Doch hoe en waar die kennis verkregen moet worden verzwijgt de wet.

Wel verre van het den toekomstigen tandarts gemakkelijk te maken door dit *schijnbaar* licht examen, wordt het hem integendeel moeilijk gemaakt, omdat de eischen te fragmentarisch zijn en in geen verband kunnen worden gebracht met eischen van meer algemeene kennis op het gebied der anatomie, der physiologie en der pathologie, waarvan wij zoeven de noodzakelijkheid betoogden.

Het was de overweging van het hierboven vermelde, die een ander lid er Commissie er toe bracht, de beide natuurkundige examina (resp. het propaedeutisch en candidaats in de medicijnen) als voorbereiding tot het theoretisch tandheelkundig examen verplichtend te stellen. Eenige leden meenden, dat daardoor de voorbereidende studie te zeer verlengd zou worden in verhouding tot de vakstudie. Zij wenschten den geheelen studietijd van den aanstaanden tandarts op vier jaren te bepalen. De eerste twee jaren zouden dan voornamelijk aan theoretische studie gewijk moeten worden, doch, daarenvens zouden de studenten zich ook technisch moeten oefenen. De beide volgende jaren zouden dan uitsluitend voor praktische bekwaming moeten dienen.

Intusschen bleek, dat een studieplan, op die leest geschoeid, groote moeilijkheden zou opleveren. Niet alleen werden de vakken van onderwijs, die men noodzakelijk achtte, in een te kort tijdsbestek saamgedrongen, maar men stuitte op de bezwaren, die de aanstelling zoude ontmoeten van eenige nieuwe docenten, ter voorbereiding voor het theoretisch tandheelkundig examen, die hun onderwijs zóó dienden in te richten, dat het alléén voor de studenten in de tandheelkunde werd bestemd. Zoo zouden b.v. het onderwijs en de praktische oefeningen in de anatomie, gegeven door een afzonderlijken leeraar, onoverkomelijke bezwaren aanbieden, waar reeds nu het gebrek aan cadavers het den hoogleeraren in de anatomie en de chirurgie moeilijk maakt, hun onderwijs zoo vruchtbaar mogelijk te doen zijn. Werd aan de thans doceerende hoogleeraren ook nog opgedragen het geven van colleges, uitsluitend bestemd voor de aanstaande tandartsen, dan zou al spoedig blijken, dat die opdracht, in hun reeds zoo overvulde laboratoriumruimten, onuitvoerbaar ware. De aanstelling nu van afzonderlijke docenten in de physica, de chemie, de botanie, de anatomie, de physiologie, de histologie, met de daarbij noodige laboratoria, zou zulke hooge financieele offers vragen, dat een dergelijke maatregel in Nederland tot de pia vota behoort.

De overweging, dat in het stelsel der *beide* natuurkundige examina, (resp. propaedeutisch en candidaats in de medicijnen), de studietijd te lang zou worden voor den aanstaanden tandarts, werd ondervangen door de opmerking, dat, stelt men den leeftijd, waarop een jongeling een gymnasium of eene Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus verlaat, gemiddeld op het 18e jaar, en den studietijd daarna op vijf à zes jaren, hij reeds op 23 à 24-jarigen leeftijd als tandarts zal kunnen optreden, een leeftijd, die eerder te jong dan te oud kan worden geacht voor zelfstandige uitoefening der tandheelkundige praktijk.

De Commissie aanvaardde dan ook, na ampele beraadslaging, gedeeltelijk op principieele, gedeeltelijk op opportunisti-

sche gronden, het stelsel, waarbij de beide natuurkundige examina (resp. het propaedeutisch examen en het candidaats-examen in de geneeskunde) geëischt worden, alvorens het theoretisch tandheelkundig examen kan worden opgelegd. Alléén onthield zich van stemming het lid, dat wenschte, dat de tandarts tevens *arts* zij.

Aan den eisch van beide natuurkundige examina (resp. propaedeutisch en candidaats in de geneeskunde) zijn bovendien de volgende voordeelen verbonden:

1°. De aanstaande tandartsen volgen, gezamenlijk met de studenten in de geneeskunde, de colleges der hoogleeraren in de physica, de chemie, de botanie, (eventueel de zoölogie), de anatomie, de physiologie, de histologie, de pathologie, enz., aan de Universiteit *hunnre keuze*. Zij worden dus niet allen te Utrecht geconcentreerd, hetgeen voor velen, die in of nabij de andere Universiteitssteden wonen, stellig een belangrijk oeconomisch voordeel zal zijn.

2°. Een candidaat in de medicijnen of candidaats-arts, die zich verder als tandarts wil bekwamen, m. a. w. de speciaal tandheelkundige lessen wil volgen, kan eventueel ook den titel van *medicinae doctor* of van *arts* verkrijgen (bij eene mogelijkerwijze in uitzicht te stellen uitbreiding van de wet op het Hooger Onderwijs, ook dien van *Doctor in de Tandheelkunde*), zonder later nog eens de beide natuurkundige examina af te leggen.

3°. De weg wordt afgesneden aan hen, die na voor het eerste of tweede natuurkundig examen te zijn *afgewezen*, de studie der tandheelkunde, als toevluchtsoord, ter hand nemen. De ervaring heeft te dien aanzien voldoende geleerd, dat deze voor de beoefening der tandheelkunde niet de meest geschikten zijn.

4°. Kan worden verwacht, dat, in de toekomst, de keuze van docenten in de tandheelkunde minder beperkt wordt, zoo de kennis der toekomstige tandartsen op eene breede wetenschappelijke basis steunt.

De Commissie spreekt dus als hare meening uit, dat tot het

afleggen van het theoretisch tandheelkundig examen alleen zij bevoegd moeten zijn die het med. candidaatsexamen of het tweede natuurkundig examen met goed gevolg hebben afgelegd.

De Commissie, is zoowel in verband met het bovenstaande als op zelfstandige gronden, van oordeel, dat het theoretisch tandheelkundig examen zal moeten omvatten:

- a.* de ziektekundige ontleedkunde der tanden, mondholte en adnexa, met inbegrip van de bacteriologie der mondholte;
 - b.* de beginselen der theoretische heekunde;
 - c.* de bijzondere pathologie en therapie der tanden en van het tandvleesch;
 - d.* de geneesmiddelleer, voor zoo verre noodig tot het voorschrijven van de plaatselijke geneesmiddelen bij de ziekten van het tandvleesch en de tanden;
 - e.* de theorie der conserveerende en prothetische tandheelkunde, beide met practische demonstratiën,
- terwijl het practisch tandheelkundig examen zal hebben te omvatten:
- f.* de diagnostiek en de therapie der tand- en mondziekten;
 - g.* de operatieve conserveerende tandheelkunde;
 - h.* de orthodontie;
 - i.* de prothese.

Zij, die het theoretisch geneeskundig examen resp. doctoraal examen hebben afgelegd, kunnen met een aanvullings-examen, loopende over de vakken *c* en *e*, volstaan.

Zullen de beide natuurkundige examina (resp. propaedeutisch en candidaatsexamen in de medicijnen) worden afgenomen zooals thans geschiedt, met het theoretisch tandheelkundig examen is het een ander geval. Daar er in vakken zal worden geëxamineerd (*c* en *e*) waarmede alléén vertrouwd zijn de deskundigen, aan wie het onderwijs in die vakken is opgedragen, wordt voorgesteld, dat het theoretisch tandheelkundig examen zal worden afgenomen alléén door die Faculteiten der Geneeskunde aan de Nederlandsche Universiteiten,

waarin minstens één hoogleeraar of buitengewoon hoogleeraar in de Tandheelkunde zitting heeft.

Het praktisch tandheelkundig examen worde afgenomen te Utrecht door de aldaar zitting houdende arts-commissie, zooals het thans geregeld is.

In het vertrouwen, dat de Commissie hare opdracht in deze niet overschrijdt, neemt zij de vrijheid Uwer Excellentie hiervan toe te zenden, als Bijlage II, een concept-ontwerp van Wet, houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandarts. In dat concept is de titel van tandmeester vervangen door dien van tandarts. Daar de voorbereidende studie is voorgesteld op gelijken voet als die der studenten in de geneeskunde, is er geen reden om den toch reeds verouderden titel van tandmeester te behouden.

De Commissie meent voorts Uwe Excellentie er op te moeten wijzen, dat door vele zoogenaamde „tandtechnici”, die het vervaardigen van kunstgebitten als beroep uitoefenen, kunsttanden en kunstgebitten den mond van patiënten worden ingezet. Dat misbruik zal in vele gevallen leiden tot nadeel van de dragers dier kunstgebitten, daar die technici onbekend zijn met de anatomische en physiologische eischen waaraan kunstgebitten hebben te voldoen, en aan de gevaren waaraan zij hunne patiënten blootstellen bij ziekelijke toestanden van den mond. Op grond daarvan komt het der Commissie wenschelijk voor, dat door Uwe Excellentie een artikel in de Wet worde opgenomen, het verbod bevattende dat anderen dan zij, die door het voeren van titels of door aankondigingen bij het publiek de meening wekken, dat zij gerechtigd zijn de tandheelkundige praktijk uit te oefenen, bij een wetsartikel strafbaar moeten gesteld worden.

Wanneer door het samenvallen van het voorbereidend onderwijs aan de toekomstige tandartsen met dat aan de toekomstige artsen, gedurende de eerste drie of vier jaren der academische opleiding, ook het specialistisch onderwijs op een breeden grondslag zal kunnen worden gevestigd, komt het der Commissie in hooge mate wenschelijk voor, den uitstekendsten

leerlingen de gelegenheid te openen naar een Doctoraat in de Tandheelkunde te dingen. Ten einde een voor ons nationaal bewustzijn weinig vleiende strooming van Nederlandsche Tandartsen naar Duitsche- en Amerikaansche hoogeschole te ontgaan, zal in het Koninkrijk der Nederlanden zelf de promotie in de Tandheelkunde mogelijk dienen te worden. Wij veroorloven ons daarom Uwer Excellentie in overweging te geven, zoo mogelijk eene wijziging in de Wet op het Hooger Onderwijs aanhangig te maken, zoodat aan Art. 130 sub 3 worde ingelascht: *d. in de tandheelkunde*. Andere wijziging zal, bij zulk eene toevoeging in de Wet zelve niet noodzakelijk zijn. Alleen de maatregel van inwendig bestuur, waarvan Art. 131 melding maakt, zal nog eene aanvulling behoeven, en wel in dien zin, dat het doctoraat in de Tandheelkunde worde verkregen na verdediging van een proefschrift en het afleggen van een doctoraal examen, waarvan wij de eischen, na afgelegd medisch candidaats-examen, gelijk zouden willen stellen aan die van het *theoretisch tandheelkundig examen*. Doctorandi in de geneeskunde zouden bij dat examen moeten worden vrijgesteld van de vakken, waarin zij reeds met goed gevolg geëxamineerd zijn, nl. *a, b en d*. Het doctoraal examen en de promotie in de tandheelkunde zal, naar onze overtuiging, alleen bij die medische faculteit kunnen geschieden, welke een docent in de Tandheelkunde onder hare leden telt, weshalve wij Uwe Excellentie in overweging geven de bevoegdheid tot het afnemen van bedoeld doctoraal examen en van de promotie in de Tandheelkunde, even als wij dat voor het theoretisch tandheelkundig examen hebben voorgesteld, aan deze beperking te willen binden. De promotie zal dienen te geschieden na verdediging van een proefschrift en van *tien* stellingen.

Het is der Commissie gebleken, dat het mogelijk zal zijn het theoretisch tandheelkundig examen met gunstig gevolg af te leggen na een éénjarigen studietijd, dien men al of niet in twee semesters zou kunnen splitsen.

Het studieplan zou dan zoodanig moeten worden ingericht, dat de studenten dagelijks zes uren zullen moeten wijden aan

theoretische en praktische studies. De lessen zouden dan, naar ons oordeel, ongeveer volgens het volgende plan moeten worden verstrekt:

- voor *a.* de ontleedkunde en ziektekundige ontleedkunde der tanden, mondholte en adnexa: 2 uren per week gedurende één semester;
hierbij komen een practicum in microscopische anatomie der tanden en in de speciale bacteriologie der mondholte: 4 uren per week gedurende één semester;
- voor *b.* de beginselen der theoretische heelkunde (overeenkomstig het advies van de Geneeskundige faculteit der Rijks-Universiteit te Utrecht): 3 uren per week gedurende één semester;
- voor *c.* de theorie der prothetische techniek in haren geheel omvang: 2 uren per week college gedurende één semester; 12 uren per week practicum gedurende twee semesters;
- voor *d.* de conserveerende tandheelkunde: 1 uur per week college gedurende twee semesters; 10 uren per week practicum gedurende twee semesters;
- voor *e.* de geneesmiddelleer: 2 uren per week gedurende twee semesters;
- voor *f.* de bijzondere pathologie en therapie der tanden en omgevende deelen, met klinische demonstratiën: 2 uren per week college gedurende één semester; 2 uren per week kliniek gedurende één semester;
- voor *g.* de theorie der orthodontie: 1 uur per week gedurende twee semesters.

Ter voorbereiding van het practisch tandheelkundig examen wordt aanbevolen:

- a.* eene polikliniek voor tandziekten: 9 uren per week gedurende twee semesters;

- b. conserveerende behandeling der tanden: 15 uren per week gedurende *twee* semesters;
- c. de leer der mondziekten: 1 uur per week gedurende *twee* semesters;
- d. orthodontie: 2 uren p. w. (opeenv.) gedurende twee semesters;
- e. prothese: α . techniek 9 uren per week gedurende *twee* semesters;
 β plaatsing van prothesen; 2 (opeenvolgende) uren $1 \times$ per week *twee* semesters.

Uit het bovenstaande blijkt dat 36 uren in het winter- en 38 uren in het zomersemester per week onderwijs zal moeten worden verstrekt.

Om intusschen de uitvoering van dat leerplan mogelijk te maken, zal het noodig zijn, dat er drie volwaardige docenten in de speciaal tandheeskundige vakken worden aangesteld, terwijl het voor den regelmatigen gang van het onderwijs een vereischte zal zijn, die *drie* docenten door *drie* assistenten te doen bijstaan.

Bovendien zal een technisch Amanuensis aangesteld moeten worden.

Minstens één der drie docenten zal de tandheeskunde in de Faculteit moeten vertegenwoordigen, waarop vroeger reeds gewezen werd bij de bespreking van de wijze waarop het theoretisch tandheeskundig examen zal worden afgenomen. Daar het bovendien gewenscht schijnt, dat deze docent, die tevens als administratief directeur van het tandheeskundig instituut optreedt, geene gewone tandheeskundige praktijk uitoefene, komt het der Commissie noodzakelijk voor, dat hem een ordinariaat verleend worde. De beide andere docenten kunnen extraordinarii of lectoren zijn.

Wat de wijze van indeeling betreft van het onderwijs, door de drie docenten te verstrekken, (wijnoemen ze A, B en C)

zou aan docent A kunnen worden opgedragen het onderwijs in:

a. van het 1e jaar.

f. „ „ 1e „

a. „ „ 2e „

aan docent B.

d. van het 1e jaar.

b. „ „ 2e „

aan docent C.

c. van het 1e jaar.

g. „ „ 1e „

d. „ „ 2e „

Voor de theoretische heelkunde, de geneesmiddelleer en de leer der mondziekten kunnen o.i. de colleges der daarvoor reeds aan de Universiteit werkzame docenten worden gevolgd. Het onderwijs in theoretische heelkunde zal, naar het oordeel van den vroegeren titularis in de chirurgie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht (Prof. Narath), door de reeds beschikbare onderwijskrachten aan de studenten der Tandheelkunde kunnen worden gegeven, terwijl de lessen in geneesmiddelleer en in de leer der mondziekten gezamenlijk met de studenten in de geneeskunde worden gevolgd.

Ofschoon het tegenwoordig in gebruik zijnde Tandheelkundig Instituut slechts elf jaren heeft dienst gedaan, is het ten eenenmale onbruikbaar geworden. Het aantal studenten is in die mate geklommen, dat gebrek aan ruimte het onderwijs en de praktische oefeningen in hooge mate bemoeilijkt. De leden der arts-commissie, meer speciaal belast met het afnemen van het practisch tandheelkundig examen, hebben zich herhaaldelijk kunnen overtuigen, hoe deze omstandigheid nadeeligen invloed oefent op de examina. Voldeed het aanvankelijk aan bescheiden eischen, thans is de toestand onhoudbaar. Zal eene reorganisatie van het Tandh. Onderwijs

aan de Rijks-Universiteit te Utrecht ter hand worden genomen, dan vloeit daaruit, als onmiddellijk gevolg, voort de eisch van een nieuw Tandheelkundig Instituut. De commissie heeft zich beijverd daarvoor een program van eischen te ontwerpen, dat in de voornaamste behoeften voorziet, zonder dat in de eerste decenniën uitzicht bestaat, dat aan het ontworpen Instituut uitbreiding behoeft te worden gegeven.

De Commissie heeft mede naar aanleiding van een bij haar ingekomen adres de vraag overwogen of en in hoeverre het nieuwe Tandheelkundig Instituut dienstbaar zou kunnen worden gemaakt aan de praktische vorming van zoogenaamde tandtechnici. Zij is intusschen na uitvoerige beraadslaging tot het besluit gekomen, dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord, eensdeels omdat de volle toewijding en de volle aandacht van de docenten en van het hulppersoneel van het Instituut op de praktische vorming van den tandarts gericht moet zijn, anderdeels omdat de ambachtsscholen, die tot goudsmid opleiden, voldoende voorzien in de behoeften der tandheelkundigen aan helpers voor het vervaardigen van prothesen, aangezien bekwame goudsmiden zich deze bijzondere techniek gemakkelijk eigen maken. Voor het groote publiek hebben zelfstandige tandtechnici alleen in die landen reden van bestaan, waar technisch geoefende tandartsen ontbreken. Aan het gemis van deze laatste, *ook ten behoeve van de lagere standen*, een eind te maken is juist het doel van de beraamde hervorming. Dan echter zou het èn hygiënisch èn oeconomisch voor het Nederlandsche volk nadeel zijn, indien er zich een bijzondere klasse van zelfstandig optredende zoogen. Tandtechnici ging ontwikkelen. Voor de opleiding van goudsmidsgezellen, zonder meer, te zorgen, dit ligt — het zal wel algemeen worden toegegeven — buiten het bestek van een Tandheelkundig Instituut.

Daar de ontworpen hervormingen waarschijnlijk eerst na betrekkelijk langen tijd tot uitvoering zullen kunnen komen, zoo zij afhankelijk worden gesteld van den bouw van een nieuw Tandheelkundig Instituut, meent de Commissie, nu zij

aan het slot van haar rapport genaderd is, onder de aandacht van Uwe Excellentie te moeten brengen, dat eene stap ten goede zoude geschieden, zoo thans reeds door Uwe Excellentie tot eene onmiddellijke partieele regeling kon worden besloten.

Bij de argumenten in den aanvang van dit rapport genoemd, voegen zich derhalve, als om strijd, deze tijdelijke en plaatselijke overwegingen, die het der Commissie tot plicht maken Uwe Excellentie nog ernstiger, dan algemeene gronden dit zouden vermogen, op de noodzakelijkheid van onmiddellijke hervorming te wijzen. Veel reeds zoude in eene goede richting gewonnen zijn, indien de voorgestelde uitbreiding van onderwyzend personeel en de invoering van het Candidaats-examen in de Geneeskunde, resp. Candidaat-arts examenen, als vereischte tot toelating tot het theoretisch tandheelkundig examen, in afwachting der nadere beslissingen omtrent het nieuwe Tandheelkundig Instituut, reeds terstond zouden kunnen worden voorbereid en verwezenlijkt.

H. ZWAARDEMAKER.
TH. DENTZ.
JOHN E. GREVERS.
A. A. H. HAMER.
J. M. KLINKHAMER.
F. A. MEIJER.

Bijlage I.

Argumenten, aangevoerd door het lid der Commissie, dat de meening is toegedaan, dat alleen het arts-diploma de bevoegdheid mag geven tandheelkundige praktijk uit te oefenen.

Volkomen eens is „de unitaire minderheid” het met den aanvang van het rapport, dat het tegenwoordig vigeerend onderwijs onvoldoende is. Zij juicht elke verbetering van harte toe, dus ook die, waarbij 't candidaatsexamen, resp. 2e natuurkundig examen, door de meerderheid der commissie voorgesteld wordt als eisch van toelating tot het theoretisch tandheelkundig examen. Zij heeft dan ook gemeend, niet inconsequent te handelen, door haar naam onder 't rapport te zetten van de geheele commissie en tevens te verzoeken: Uwe Excellentie er op te mogen wijzen, dat zij deze verbetering niet afdoende vindt. Waar men toch met het oog op de reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs, verbetering wenscht, kan slechts het arts-diploma en daarna tweejarige studie aan een goed ingericht tandheelkundig instituut voldoening geven. De argumenten welke daarvoor bestaan zijn de volgende:

1°. Er bestaan geen redenen van bestaan meer voor de noodwet van het jaar 1878, 25 Dec. (Stbl. No. 222), houden deregeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts, tandmeester, apotheker, vroedvrouw, en apothekersbediende, zooals die is aangevuld en gewijzigd bij de wetten van 28 Juni 1881. (Stbl. No. 103), 26 Oct. 1889 (Stbl. No. 137), en 12 Dec. 1892. (Stbl. No. 261), aangezien er voldoende Tandheelkundigen zijn, en zullen komen.

2°. De Tandheelkunde staat in zoo innig verband met Mond- en Kaakziekten buiten de tanden zetelend en omgekeerd, dat ze te zamen als Mondheelkunde dient te worden

beoefend. Tevens oefenen de lichaamstoestand en de tanden, als een van beide ziek is, invloed op elkaar uit. Onder de therapeutische en verdoovende middelen vindt men de zwaarste vergiften voor 't organisme. Omdat alles met gerustheid en kalme te beheerschen dient men arts te zijn.

3°. Aangezien de moeilijkheden der techniek der tandheelkundige praktijk zich niet verheffen boven die der techniek der overige chirurgische vakken, en 't niet is gebleken dat men op 24 à 25 jarigen leeftijd geen voldoende techniek kan verwerven, staat deze leeftijd niet in den weg voor de uitoefening der Tandheelkundige praktijk. De coryphaeën in de technisch-chirurgische vakken zijn ver boven de 24 jaar tot grootheid gekomen. Bovendien is de leeftijd van 26 à 27 jaar een leeftijd waarop men voldoende zelfstandig kan optreden.

4°. De noodwet van 't jaar 1878, 25 Dec. (Stbl. No. 222) enz. enz., zooals die is aangevuld en gewijzigd tot en met 12 Dec. 1892 (Stbl. No. 261), kan vervallen, en de Mond- (en Tand)heelkundige valt onder de artsenwet.

5°. Het onderwijs in de Tandheelkunde (Mondheelkunde) kan voor den aanstaanden beoefenaar zuiver specialistisch zijn, aangezien de bij elk ander systeem noodzakelijk onderwezen vakken, reeds gedurende de studie voor arts zijn door-gemaakt. 't Aantal uren aan het Mond- en Tandheelkundige vak gewijd, bereikt dus zijn maximum.

6°. De vrees, dat, als men 't candidaats-examen in de medicijnen, resp. 2e natuurkundig examen, verplichtend stelt voor den Tandheelkundigen leerling, de Tandheelkunde zal gebruikt worden als „refugium peccatorum” voor mislukte artsen, wordt opgeheven.

7°. De Tandheelkunde wordt wetenschappelijk verheven tot een vak gelijkstaande met andere onderdeelen der genees-

kunde en zal dus niet meer door velen beschouwd worden als een voor een wetenschappelijk man minderwaardig vak. Daarmede kweekt men eenheid van stand tusschen den specialist Mond- en Tandheelkundige en zijn collegae, iets wat den patienten alleen ten goede komt als wetenschappelijk gelijkwaardige, collegae het voor en tegen eener behandeling dienen uit te maken.

8°. Er bestaat grooter waarborg, dat de arts, die als specialist Mond- en Tandheelkundige op wil treden, met meer oordeel des onderscheids het arbeidsveld zijns levens zal kiezen, aangezien zijne keuze eene ruimere is. Hij heeft bijna alle onderdeelen der geneeskunde, hoewel niet grondig, toch voldoende leeren kennen om een vrij groote kans te hebben een goede keuze te doen met het oog op zijnen aanleg.

9°. De toekomstige docenten staan in alle opzichten gelijkwaardig tegenover de leerlingen van het Tandheelkundig instituut en hun kennis wordt op zoo noodzakelijk breed mogelijke basis geschoeid.

Aangezien bovengenoemde argumenten gestaafd dienen te worden, is als bijlage een brochure-fragment in manuscript bijgevoegd, waarvan zij hoopt dat Uwe Excellentie inzage zult willen nemen.

Dr. F. A. MEIJER.

Bijlage II.

Ontwerp van wet houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandarts.

Art. 1.

De titel van tandarts verleent de bevoegdheid tot het uitoefenen der tandheelkunst, waaronder verstaan wordt de plaatselijke behandeling van ziekten der tanden, der tandkassen en van het tandvleesch, van de anomalïën van stand der tanden en de toepassing van de prothese.

Het toedienen van algemeen verdoovende middelen is den tandarts niet geoorloofd.

De titel wordt verkregen door het met goed gevolg afleggen van een praktisch tandheelkundig examen. Dat examen omvat:

- a.* de diagnostiek en de therapie der tand- en mondziekten;
- b.* de operatieve tandheelkunde;
- c.* de orthodontie;
- d.* de tandprothese.

Art. 2.

Bevoegd tot het afleggen van het praktisch tandheelkundig examen zijn alleen zij, die met goed gevolg het theoretisch examen in de tandheelkunst hebben afgelegd.

Dat examen omvat:

- a.* de ziektekundige ontleedkunde der tanden, mondholte en adnexa met inbegrip der bacteriologie der mondholte;
- b.* de beginselen der theoretische heelkunde;
- c.* de bijzondere pathologie en therapie der tanden en van het tandvleesch;
- d.* de geneesmiddelleer, voor zoo verre noodig tot het voorschrijven van geneesmiddelen bij de ziekten der tanden en van het tandvleesch;

e. de theorie der conservatieve en prothetische techniek, beide met technische demonstratiën.

Bevoegd tot het afleggen van het theoretisch tandheelkundig examen zijn alleen zij, die voldaan hebben aan het Candidaats-examen in de geneeskunde of het tweede natuurkundig examen.

Zij, die voldaan hebben aan het doctoraalexamen in de geneeskunde of aan het theoretisch geneeskundig examen kunnen met een examen in *c* en *e* volstaan.

Zij, die in een ander Rijk of in eene der Nederlandsche koloniën of overzeesche bezittingen, na afgelegd examen, het recht tot uitoefening der tandheelkunst aldaar hebben verkregen, kunnen geheel of gedeeltelijk vrijstelling genieten van het eerste of van beide natuurkundige examina.

Door Ons wordt, bij algemeenen maatregel van bestuur, na ingewonnen advies van de Senaten van de Rijks-Universiteiten, aangewezen, welke Diploma's aan de bezitters vrijstelling verleen en hoe ver die vrijstelling strekt.

Art. 3.

Tot het afnemen van het theoretisch tandheelkundig examen en het uitreiken van het getuigschrift aan hen, die dat examen met goed gevolg hebben afgelegd, zijn bevoegd die faculteiten der Geneeskunde aan de Nederlandsche Universiteiten, waar een hoogleeraar of buitengewoon hoogleeraar in de Tandheelkunde zitting heeft.

Voor het afleggen van dit examen wordt in handen van den Voorzitter der faculteit, die het examen afneemt, eene som van vijftig gulden betaald.

De twee laatste zinsneden van Artikel 7 der Wet van 25 December 1878 (Staatsblad No. 222) enz. enz. zijn ten deze toepasselijk.

Art. 4.

Hij die, niet toegelaten tot het uitoefenen der tandheelkunst,

van het plaatsen van kunststanden of kunstgebitten een beroep maakt of in het openbaar aankondigt, dat hij zich met die plaatsing belast, wordt gestraft met geldboete van ten hoogste twee honderd gulden.

Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen twee jaren zijn verlopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens eene dezer overtredingen onherroepelijk is geworden, kan, in plaats van de geldboete, hechtenis van ten hoogste eene maand worden opgelegd.

De bij dit Artikel strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als overtredingen.

Art. 5.

Overgangsbepaling.

Zij, die bij de invoering dezer Wet, in het bezit zijn van gunstig afgelegd theoretisch tandheelkundig examen, en zij die in het bezit zijn van het diploma van tandmeester (alles volgens de Wet van 25 December 1878 (Staatsblad 222, houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts, tandmeester, apotheker, vroedvrouw en apothekers-bediende, zooals die is aangevuld en gewijzigd bij de wetten van 23 Juni 1881 (Staatsblad No. 103) 26 October 1889 (Staatsblad No. 137) en 12 December 1892 (Staatsblad No. 261), worden toegelaten tot het afleggen van het praktisch tandheelkundig examen.

Bij de beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft de Minister evenwel ons plan niet opgevolgd, dat intusschen aan aanbevolen werd door de Geneeskundige Faculteiten van Utrecht en van Leiden, doch zich vereenigd met de adviezen van Groningen en Amsterdam, die tot de tegenwoordige Tandheelkundige Wetgeving hebben geleid.
